

FOCUS · Ajust fiscal a la perifèria: una feina a mig fer

Els països de la perifèria han dut a terme un important esforç de consolidació fiscal en els últims anys. No obstant això, mesurar aquest esforç i analitzar-ne la composició de forma correcta no és una tasca senzilla. Per exemple, en un context de recessió, el balanç pressupostari se sol deteriorar, ja que els ingressos tributaris es redueixen per la caiguda de l'activitat econòmica i algunes partides de despesa, com les prestacions per atur, augmenten. També poden sorgir despeses extraordinàries, com l'assistència financera al sector bancari. En un context de recuperació, succeeix el contrari. Per tant, per mesurar de forma correcta l'esforç fiscal, és important tenir en compte l'efecte dels factors vinculats al cicle.

El balanç ajustat dels efectes del cicle econòmic amb les despeses per interessos descomptats es coneix com balanç estructural primari. Si observem la seva evolució als països de la perifèria entre els anys 2009 i 2013, veiem que l'ajust fiscal¹ va ser superior a 1 p. p. del PIB a l'any i que, en general, es va centrar en les partides de despesa, on el descens va ser, de mitjana, de 4 p. p. del PIB a la perifèria, mentre que l'augment dels ingressos va ser de 2 p. p.

Si centrem l'atenció en l'evolució de les despeses, l'ajust més important es va produir en la inversió pública, que es va reduir gairebé a la meitat al conjunt de països de la perifèria i va representar la meitat de l'ajust total de la despesa pública, en concret² p. p. del PIB. Destaca la reducció en les partides d'infraestructura de transport, de defensa militar i de la inversió relacionada amb la prestació de serveis generals. L'ajust en les altres partides de despesa va ser menor, però no menyspreable: la despesa corrent en educació i en sanitat va caure el 9%, mentre que la reducció del consum intermedi i de la despesa salarial d'altres funcionaris va ser del 6%.

Per dur a terme aquests ajustos i per situar amb celeritat el dèficit en una trajectòria descendent, es va recórrer majoritàriament a mesures d'implementació ràpida. Algunes d'aquestes mesures poden haver afectat de manera negativa la prestació dels serveis públics, malgrat que, en la majoria de casos, no és fàcil mesurar-ne l'impacte. Per exemple, les retallades en la despesa sanitària han comportat un augment de les llistes d'espera als països de la perifèria i, pel que sembla, han afectat la qualitat del servei proveït: la proporció de ciutadans satisfets amb la disponibilitat d'una atenció sanitària de qualitat, en general, ha disminuït.² De tota manera, també es van aprovar mesures de caràcter estructural que haurien de millorar l'eficiència i la transparència amb què es proveeixen els serveis públics. En aquest sentit, destaquen el foment de les plataformes electròniques i de les centrals de compres

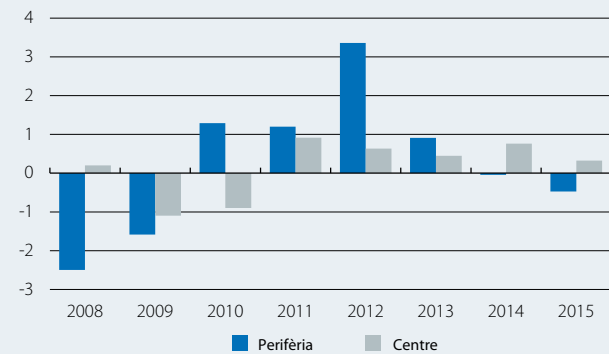
1. Un episodi de consolidació fiscal se sol definir com un període de dos o més anys consecutius de millora en el balanç estructural primari.
2. Vegeu «OECD, Government at a Glance 2015».

en la contractació pública i la reestructuració i la simplificació de les empreses i dels organismes públics.

L'anàlisi de l'ajust del dèficit a la perifèria europea en els últims anys mostra que, en termes estructurals, aquest ajust s'ha centrat, sobretot, en les partides de despesa. No obstant això, com s'ha dut a terme aquest ajust qüestionaria que sigui sostenible en el temps. Primer, perquè la major part de l'ajust ha recaigut en la inversió pública, la qual juga un paper important a l'hora de determinar el creixement potencial dels països. De fet, atesos l'elevat volum de deute públic, l'elevada taxa d'atur i les pobres perspectives de creixement a diversos països de la perifèria, aquesta és una de les partides que menys s'hauria d'haver ajustat. I, segon, perquè sembla que la qualitat dels serveis públics també se n'ha ressentit, situació que la ciutadania difícilment acceptarà a mitjà termini. En definitiva, perquè l'ajust de la despesa pública sigui estructural i sostenible en el temps, cal centrar l'atenció en la millora de l'eficiència amb què es proveeixen els serveis públics.

Zona de l'euro: canvi en el saldo estructural primari als països de la perifèria i del centre

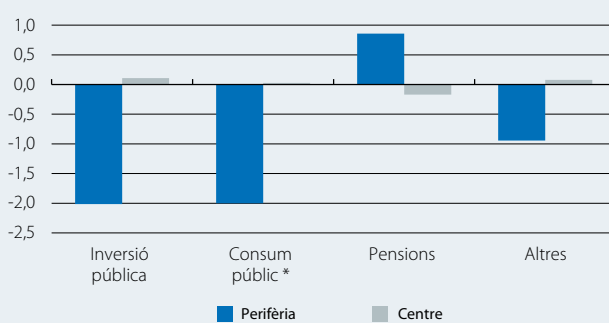
(p. p. del PIB potencial)

Nota: Els països de la perifèria són Espanya, Irlanda, Itàlia, Grècia i Portugal. Els països del centre són Alemanya, Àustria, Bèlgica, Finlàndia, França i els Països Baixos.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

Composició de l'ajust de la despesa pública

(p. p. del PIB potencial)

Notes: Els països de la perifèria són Espanya, Irlanda, Itàlia, Grècia i Portugal. Els països del centre són Alemanya, Àustria, Bèlgica, Finlàndia, França i els Països Baixos. Període d'ajust: Alemanya, Finlàndia, França i Portugal (2011-2013); Àustria, Bèlgica, Espanya i Grècia (2010-2013); Irlanda (2009-2013); Itàlia (2010-2012), i els Països Baixos (2012-2013).
* El consum públic inclou les despeses en educació, en sanitat, en altres salaris i en consum intermedi.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.